

Яцко М.В.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку і аудиту,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Чегіль А.В.

здобувач вищої освіти ОПШ «Облік і оподаткування бізнесу»,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-448-4-13>

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ПІДПРИЄМСТВАМИ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ З МЕТОЮ ОПОДАТКУВАННЯ

Прибуток є однією з ключових економічних категорій, яка визначає ефективність господарської діяльності підприємства та його здатність до подальшого розвитку та існування в економічно позитивному сенсі. Для підприємств у сфері відновлюваної енергетики, які діють у специфічних умовах регулювання, прибуток стає не лише джерелом інвестицій у модернізацію технологій, а й індикатором успішності їх функціонування з огляду на високі вимоги щодо регулювання ринку енергетики в Україні.

Актуальність діяльності підприємств відновлюваної енергетики, зокрема сонячних електростанцій (СЕС) в Україні у 2024–2028 роках буде наростати, з огляду на стратегію стимулювання будівництва СЕС згідно з урядовими ініціативами [1, 2]. Тому розгляд окремих аспектів визначення фінансового результату підприємствами відновлюваної енергетики (ВДЕ) та розгляд особливостей їх діяльності є актуальним завданням.

Прибуток підприємства є важливою складовою податкової системи, що визначає обов'язок підприємств сплачувати податки на основі їх фінансових результатів за певний період. Сутність оподаткування прибутку полягає в тому, що підприємства, як платники податків, зобов'язані нараховувати та сплачувати податок на прибуток на підставі свого фінансового результату, сформованого за даними бухгалтерського обліку із коригуванням на податкові різниці.

Враховуючи особливий статус підприємств відновлюваної енергетики з огляду на дію Закону України «Про ринок електричної енергії» [3] узагальнимо бізнес-процеси, які відбуваються в діяльності сонячної електростанції на рисунку 1.

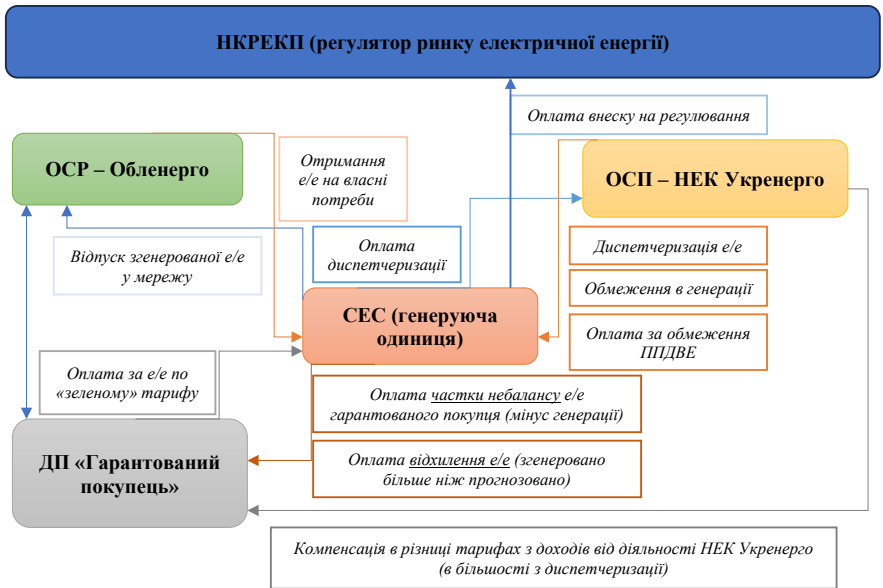

Рис. 1. Схематичне зображення бізнес-процесів в діяльності СЕС

Рисунок 1 відображає взаємодію учасників ринку електричної енергії в Україні в контексті генерації електроенергії сонячною електростанцією (СЕС). Основними суб'єктами взаємодії є:

1. НКРЕКП (Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг) – регулятор, який координує роботу ринку електроенергії та встановлює правила для його учасників. Його роль включає нагляд за виконанням регуляторних вимог і встановлення тарифів.

2. ОСП – НЕК «Укренерго» (Оператор системи передачі) – відповідає за передачу електроенергії магістральними мережами, диспетчеризацію та забезпечення балансу виробництва й споживання.

3. ОСП – Обленерго (Оператор системи розподілу) – здійснює передачу електроенергії локальними мережами та забезпечує її доступ до кінцевого споживача.

4. ДП «Гарантований покупець» – державне підприємство, яке купує електроенергію за «зеленим тарифом» у виробників відновлюваної енергії та забезпечує її продаж на ринку.

НКРЕКП встановлює правила гри для всіх учасників ринку. У схемі вона представлена як орган, що отримує внески на регулювання від інших суб'єктів. Це забезпечує належний контроль та розвиток галузі. НКРЕКП створює прозорі умови для діяльності, запобігає монополізації

та підтримує розвиток ВДЕ. СЕС зобов'язані сплачувати за небаланси (різниця між прогнозованим і фактичним виробництвом енергії), що є важливим інструментом відповідальності за якість прогнозів. ДП «Гарантований покупець» виконує ключову роль у підтримці відновлювальної енергетики. Викуповує енергію за спеціальними умовами та компенсує тарифні різниці. Це забезпечує стабільний дохід для виробників ВДЕ.

ОСП – НЕК «Укренерго» відповідає за диспетчеризацію, обмеження генерації (в разі перевантажень), а також отримує оплату за обслуговування мереж. Це забезпечує стабільну передачу електроенергії до ОСР і кінцевих споживачів. ОСР – Обленерго відпускає електроенергію у мережу, забезпечує її транспортування до кінцевого споживача та отримує оплату за цю послугу. ОСР також забезпечує постачання енергії для власних потреб СЕС.

Отже, схема демонструє складну систему взаємодії між державними органами, операторами систем передачі та розподілу, а також підприємствами ВДЕ. Кожна складова має важливе значення для підтримки стабільності ринку електроенергії, забезпечення інтеграції ВДЕ та прозорості у розрахунках.

Необхідним є врахування специфіки діяльності сфери ВДЕ в податковому аспекті, зокрема щодо додаткових можливостей до відображення інформації про податок на прибуток. Для підприємства сфери ВДЕ можна було застосовувати спеціальні правила визнання доходу за реалізовану електроенергію по «зеленому» тарифу згідно пункту 58 підрозділ 4 розділу XX Податкового кодексу України [4].

Цей захід був впроваджено тимчасово з 01 січня 2022 року по 31 грудня 2024 року у зв'язку з тим, що ДП «Гарантований покупець» накопичив значні борги за отриману електроенергію від підприємств ВДЕ. І виникла ситуація, коли були нараховані значні доходи та прибутку, але не отримані фактично грошові кошти за них.

Схематичне зображення застосування цього механізму представлено на рисунку 2.

Для застосування податкових різниць з касового методу оподаткування податком на прибуток були додані до додатку РІ Декларації з податку на прибуток підприємства нові рядки 4.1.22, 4.1.23, 4.2.24 та 4.2.25, в яких виробники електричної енергії за «зеленим» тарифом відображають відповідні різниці щодо збільшення та зменшення фінансового результату до оподаткування на вартість поставленої електричної енергії, за яку такі виробники електричної енергії не отримали оплату на кінець звітного періоду.

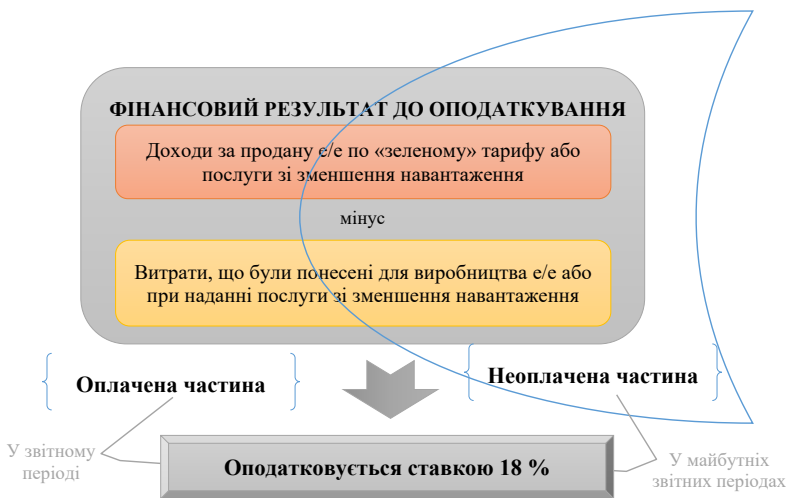

Рис. 2. Схематичне зображення застосування касового методу з метою оподаткування податком на прибуток підприємствами ВДЕ

Отже, в процесі дослідження узагальнено особливості діяльності підприємства ВДЕ в частині функціонування сонячних електростанцій в Україні. Виявлено особливості застосування методики обліку в діяльності підприємства сфери відновлювальної енергетики через спеціальні податкові різниці щодо застосування в обліку касового методу визнання доходів та витрат з метою оподаткування, що можливе в обмежений час (з 2022 року по 2024 рік), та в обмеженій діяльності з метою скорочення касових розривів у діяльності підприємств ВДЕ. Таке застосування є правом суб'єкта ВДЕ скористатися спеціальним механізмом оподаткування або ні. В той же час, фактичне використання такого права, це лише розстрочка сплату податку на прибуток, а не дійсні податкові пільги в оподаткуванні.

Список використаних джерел:

1. Національний план дій з відновлюваної енергетики до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 761-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.12.2024)
2. Стратегія розвитку розподіленої генерації на період до 2035: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 липня 2024 р. № 713-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/713-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.12.2024)

3. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13 квітня 2017 року № 2019-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 16.12.2024)

4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 16.12.2024)